

Bezdroża

travelbook

Mazury i Warmia

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

Autorzy przewodnika: Krzysztof Szczepanik oraz Iwona Baturo (*Informacje praktyczne, Informacje krajoznawcze, Pojezierze Elckie*)

Redaktor prowadzący: Agnieszka Krawczyk

Redakcja tekstu: Jerzy Terka, Anna Dziadkowiec

Opracowanie kartograficzne: Anna Filak (mapy miast), Dawid Kwoka (mapy regionów)

Projekt okładki: hotmedia

Skład: DAKA – Studio Graficzne

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bemaz1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-246-8631-5

Copyright © Helion, 2014

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Mazury i Warmia

Kup książkę

Poleć książkę

SKARBY ARCHITEKTURY

Wiadukty w Stańczykach

Słynne w całej Polsce dwa potężne obiekty kolejowe wzorowane na rzymskich akweduktach.

Zamek biskupów w Lidzbarku Warmińskim

Zwany, ze względu na piękne dwukondygnacyjne krużganki, Wawelem północy, miejsce ważne dla polskiej kultury.

Bazylika św. Katarzyny w Braniewie

Jeden z najpiękniejszych kościołów na Warmii.

Bazylika św. Jerzego w Kętrzynie

Unikalny i wiekowy przykład obronnej architektury sakralnej, w dodatku z cennym wyposażeniem.

Sanktuarium maryjne w Świętej Lipce

Jeden z najcenniejszych zespołów barokowych w kraju z bogato dekorowanym wnętrzem.

Katedra we Fromborku

Wyniosła czerwona świątynia kryjąca w swoim wnętrzu wiele wybitnych dzieł sztuki, miejsce spoczynku Mikołaja Kopernika.

Atrakcje warmii i Mazur

Kup książkę

Poleć książkę

MUZEA I GALERIE

Skansen w Olsztynku

Największe polskie muzeum pod gołym niebem, wspaniała kolekcja architektury regionu.

Centrum Sztuki Galeria El w Elblągu

Współczesne obrazy w dawnym XIII-wiecznym poddominikańskim kościele NMP, doskonałe połączenie starego z nowym.

Muzeum w Kętrzynie

Piękna kolekcja gotyckiej rzeźby, rzemiosła artystycznego i mebli w równie wspaniałych zamkowych wnętrzach.

Muzeum Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego

Mnóstwo pamiątek po pisarzu, zgromadzonych w pięknie położonej leśniczówce. Latem wiele ciekawych imprez kulturalnych.

Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

Madonna o skośnych oczach i niezapomniane azjatyckie demony: takiej kolekcji nie ma żadne inne muzeum w Polsce.

Chata Mazurska w Sądrach

Muzeum i skansen w jednym, czyli niezwykle bogaty zbiór dotyczący folkloru okolicznych ziem.

Atrakcje warmii i Mazur

Kup książkę

Poleć książkę

NATURA

Rezerwat Ostoja Bobrów koło Braniewa

Rozległy, dziki obszar, położony wzdłuż Pa-
słęki i jej dopływów, przy odrobinie szczę-
ścia można spotkać bobry, bociany czarne
i zimorodki. 7

Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich

Malownicze tereny Garbu Lubawskiego z naj-
wyższym szczytem Górą Dylewską (312 m
n.p.m.), doskonałym punktem widokowym.

Wysoczyzna Elbląska

Można poczuć się jak w prawdziwych górach,
a przy okazji chłonąć widoki na wiślane Żu-
lawy, zalew i mierzeję.

Rezerwat Łuknajno

Rezerwat o randze światowej, w którym z wie-
kosobowatych można podglądać nie tylko
tysiące łabędzi, ale też inne nie mniej interes-
ujące ptaki.

Kup książkę

Puszcza Romincka

Polska tajga, czyli dawne miejsce kultu
Prusów, obszar niezwykle pod względem
przyrodniczym.

Śniardwy

Największe jezioro w Polsce, nie bez kozery
nazywane Mazurskim Morzem. Ogrom wody
i piękne krajobrazy, które najlepiej podziwiać,
wyruszając w rejs statkiem białej floty.

Puszcza Piska

Ogromny kompleks leśny chroniony jako park
krajobrazowy, wraz z wijącą się wstęgą Kru-
tyni, przez wielu uważaną za najpiękniejszą
rzekę Warmii i Mazur.

Wysoki Ostrów

„Wyspa Kormoranów” na Jeziorze Dobskim,
miejsce, gdzie drzewa przegrywają w walce
z ptakami.

Poleć książkę

CIEKAWY OBIEKTY

Twierdza Boyen w Giżycku

Jedna z najlepiej zachowanych w Polsce
XIX-wiecznych fortyfikacji. ^

Wilczy Szaniec w Gierłoży

Kwatera główna Hitlera, największa z siedmiu
europejskich kwater führera i naczelnego do-
wództwa Wehrmachtu. >

Żeński klasztor starowierców w Wojnowie

Malowniczo położony nad jeziorem, z dala
od wiejskich zabudowań, tchnie spokojem
i zapomnieniem.

Grobowiec w Rapie

Zaskakująca egipska piramida pod granicą
z obwodem kalininogradzkim.

Śluza w Leśniewie Górnym

Monumentalny obiekt w środku lasu, na Ka-
nale Mazurskim, świadek upadku III Rzeszy.

Ruiny zamku w Szymbarku

Imponujące i niezwykle malownicze pozosta-
łości po jednym z największych
zmków w regionie.

Kup książkę

Poleć książkę

Elcka Kolej Wąskotorowa

Przejazd pociągiem w stylu retro – kochają to wszystkie dzieci.

MIJSCA PRZYJAZNE DZIECIOM

Park Dzikich Zwierząt w Kadzidłowie

Zwierzęta, które trudno już zobaczyć na wolności, i te od dawna udomowione, a do tego atmosfera zupełnie inna niż w ogrodzie zoologicznym, doskonałe miejsce na zaprzyjaźnienie się z przyrodą.

Stacja PAN w Popielnie

Koniki polskie pasące się na polanie, piękny las i interesująca ekspozycja muzealna – nuda nie wchodzi w grę.

Muzeum Mazurskie w Owcarni

Prywatne, niezwykle ciekawe muzeum z wieloma zabawnymi przedmiotami, można zajrzeć w każdy kąt i dotknąć każdego eksponatu.

Obserwatorium i planetarium w Olsztynie

Plamy na Słońcu lub kraterzy na Księżycu, a może niebo widziane podczas lotów kosmicznych? Lista atrakcji jest znacznie dłuższa, każdy znajdzie coś dla siebie.

Stacja Hodowli Żubrów w Wolisku

Imperator puszczy zawsze wygląda imponująco, nawet w zagrodzie, a Puszcza Borecka, która rozciąga się wokół stacji, zachęca do spacerów.

Kup książkę

Poleć książkę

TURYSTYCZNE PRZEŻYCIA

Spływ Krutynią

Pychówką albo kajakiem, z obu łódek rzeka wygląda fascynująco. Dla niektórych wyprawa Krutynią to kwintesencja Mazur.

Wizyta w Galindi – Mazurskim Edenie

Bliskie spotkanie z kulturą prehistorycznych Galindów, miejsce magiczne w każdym tego słowa znaczeniu.

Podróż statkiem po Kanale Elbląskim

Kilkugodzinny rejs po unikatowym kanale, cudzie XIX-wiecznej inżynierii wodnej; niezapomniane przeżycie.

LOKALNE PRYSMAKI

Breja

Salatka z wędzonej ryby.

Cuły

Kręcone bułeczki drożdżowe, czasem z rodzynkami.

Dybdzałki

Niewielkie pierożki z gęsią lub tłustą wołowiną.

Fraszynki

Kotleciki z ziemniaków nadziewane ostro przyprawionym mięsem.

Liberka w glaskach

Paszтетówka przechowywana w słoikach, podobnie robiono na Warmii kaszanek.

Kup książkę

Poleć książkę

Giżycko

To turystyczna perła północnej części wielkich jezior – 30-tysięczne miasto położone w sercu mazurskiej krainy, na wąskim przesmyku między dwoma rozległymi jeziorami: Niegocin i Kisajno. Wodna i letnia stolica Polski – jak lubią zwać ją nie tylko giżycanie – jest jednym z największych w kraju ośrodków wypoczynkowych, centrum turystyki wodnej i sportów bojerowych. Miasto żyje z odwiedzających. Oprócz licznych przystani i wypożyczalni sprzętu władze dbają też o niezłą ofertę rozrywek kulturalnych.

▼ Marina w Giżycku

Kup książkę

Poleć książkę

HISTORIA

W 1340 r. Krzyżacy na strategicznym przesmyku między jeziorami Niegocin a Kisajno wybudowali warowny zamek-strażnicę, bazę wypadową przeciw Litwie. Kilkadziesiąt lat później wokół fortyficy rozwinęła się targowa osada związana z traktem biegnącym z głębi Polski do portów w Królewcu i Gdańsku. Po sekularyzacji zakonu zamek stał się siedzibą starostów książęcych, a wieś po pewnym czasie otrzymała prawa miejskie (1612).

Miasto niedługo cieszyło się nowymi przywilejami. Podczas potopu szwedzkiego

▲ Giżycko z lotu ptaka

(1655) zabudowania puszczono z dymem, a ponad tysiąc osób wymordowano lub sprzedano w niewolę. 30 lat później (1686) ośrodek znów spłonął – ogień strawił 73 budynki. Epidemia dżumy (1710) zabrała 800 osób, czyli prawie wszystkich mieszkańców już podupadłego miasteczka. Jakby

tego było mało, zmianie uległy trasy szlaków handlowych. Miasto znalazło się na peryferiach życia gospodarczego i kulturalnego kraju. Jednostajny żywot mieszkańców zakłócały jedynie przemarsze wojsk, stacjonujący żołnierze i kłęski żywiołowe (w 1822 r. wybuchł największy pożar w dziejach miasta – spłonęło m.in. 205 domów, kościół, ratusz).

Lepsze czasy przyszyły w 2. poł. XIX w. W latach 1854–57 wielkie jeziora połączono siecią kanałów umożliwiającą regularną żeglugę. Powstała również gęsta sieć dróg bitych. Przez miasto poprowadzono linię kolejową do Królewca, a potem do Węgorzewa, Pisz i Olecka.

W międzywojniu Giżycko stało się modnym kurortem. Uruchomiono regularną żeglugę pasażerską, postawiono eleganckie hotele, otwarto restauracje... W 1925 r. miasto liczyło prawie 11 tys. mieszkańców, w 1939 r. – już 16 tys. W większości byli to Niemcy, co potwierdził przeprowadzony w 1920 r. plebiscyt, dotyczący przynależności państwowej miasta. Za przyłączeniem do Polski opowiedziało się... dziewięć osób.

II wojna światowa przysłała do miasta pod koniec grudnia 1944 r., wraz z pierwszymi sowieckimi nalotami. W styczniu następnego roku Niemcy ewakuowali

Kompleks Mamr

Północna część Wielkich Jezior Mazurskich to jeden z najatrakcyjniejszych krajobrazowo regionów Polski. Najbardziej znaną jego część stanowią powiaty giżycki i węgorzewski z ponad 110 jeziorami, w tym najbardziej popularnymi Mamrami i Niegocinem. Kompleks Mamr, na który składają się połączone ze sobą zbiorniki wodne: Kisajno, Dargin, Dobskie, Kirsajty, Mamry i Świącjayty, to drugi pod względem powierzchni akwen w Polsce. Ale nie sama woda przyciąga tu turystów. Bogactwo lasów, mnóstwo szlaków rowerowych i pieszych, małe wioski, często z piękną architekturą sakralną robią swoje. Region ten przez cały rok tętni życiem.

Kup książkę

Poleć książkę

większość ludności cywilnej. Potem miasto zajęli Rosjanie. W lutym 1945 r. pojawili się pierwsi polscy przesiedleńcy z Białegostoku, później zaczęli napływać repatrianci ze wschodu. Od sierpnia 1946 r. trwała akcja przesiedlania ludności pochodzenia niemieckiego za Odrę. W Giżycku pozostali tylko ci, którzy przyznali się do polskich korzeni i zgodzili na spolszczenie nazwisk.

Zaraz po wojnie miasto otrzymało nazwę Lec, a potem Łuczany. Tę ostatnią w sierpniu 1946 r. zmienioną na Giżycko, od spolszczonego nazwiska Gustawa Gizewiusza (Giżyckiego), ewangelickiego kaznodziei i działacza ruchu mazurskiego.

WARTO ZOBACZYĆ

Choć do Giżycka nie przyjeżdża się z myślą o zabytkach, kilka obiektów zasługuje na poznanie. W centrum, przy placu Grunwaldkim, stoi **kościół ewangelicki**. Pochodzi z 1827 r., a ładna neoklasycystyczna bryła to dzieło Karla Friedricha Schinkla, sławnego niemieckiego architekta.

Wychodząca z placu ulica Warszawska prowadzi do **wieży ciśnień** ul. Warszawska 37; tel.: 87 4285170, 503091955; www.wieza-gizycko.pl.

Kisajno i Niegocin

Ładne, duże jezioro Kisajno ma niezwykle rozwiniętą linię brzegową (wiele półwyspów i zatok), nad którą rozłożyło się mnóstwo ośrodków wypoczynkowych. Są też pola namiotowe i liczne domki letniskowe. Kąpieliska strzeżone zorganizowano w południowej części jeziora, kąpać można się też na licznych dzikich plażach. Wszystkie 18 wysp – m.in.: Duży, Sosnowy i Górny Ostrów, Wielka Kiermuza, Dębowa Górka – objęto ochroną rezerwatową. Ptaki, a jest ich tu ponad 110 gatunków, można podziwiać jedynie z wody (dobijanie i wstęp na wyspy zabroniony). Zbiornik to raj dla

wędkarzy, można tu złowić np. szczupaka, wzdregę, leszcza, a czasem lina. Niegocin to siódme pod względem wielkości jezioro w Polsce. Ze względu na dużą, otwartą przestrzeń – jezioro ma tylko trzy małe wyspy (Grajewka, Ptasia, Sitówka) – doskonale nadaje się do uprawiania sportów wodnych: latem żeglarstwa, kajakarstwa i windsurfingu, zimą bojerów. W Giżycku działa nad Niegocinem plaża miejska; kąpielisko strzeżone jest też w Wilkasach, przy wiosce turystycznej, i we wsi Bystry, przy kempingu Borowo.

wieza-gizycko.pl; czynne: V 10.00–18.00, VI 10.00–20.00, VII–VIII 10.00–22.00, IX 10.00–18.00; bilety: normalny 10 zł, ulgowy 5 zł, **luneta 1 zł**, zwanej wieżą wodną (na wzniesieniu, skrzyżowanie ulic Warszawskiej i Wodociągowej). Utrzymaną w stylu neogotyckim budowlę z czerwonej cegły postawiono w 1900 r. Przez 96 lat odpowiadała za doprowadzanie wody do mieszkań. Nad wejściem widnieją herby: mazurski i miasta, a na górę wiodą kręte schody (129 stopni; jest też winda). Z tarasu widokowego na szczycie wieży roztacza się wspaniała panorama. Jest tu także kawiarnia.

Idąc z placu Grunwaldzkiego w drugą stronę, ulicą Olsztyńską, przekracza się Kanał Łuczański **obrotowym mostem**. Sześć lat na 8 m ruchome przesłono zwozi się w bok, a nie do góry, jak w tradycyjnych konstrukcjach. Most, postawiony w 1889 r., zapewniał dogodne połączenie z twierdzą

Boyen. 100-tonowe przesłono obraca ręcznie jeden człowiek, co trwa ok. 5 min. To jedna z dwóch tego typu konstrukcji w Europie i jedyna do dziś działająca. W sezonie most jest otwierany dla statków kilka razy dziennie (informacje na tablicach przy moście).

▲ Wieża ciśnień

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Twierdza Boyen

Z obrotowego mostu blisko już na **zamek**, a właściwie do jego skrzydła, bo tyle zachowało się do naszych czasów. Pierwszą twierdzę wzniesli w tym miejscu Krzyżacy w połowie XIV w. Składała się z domu mieszkalnego i prostokątnego dziedzińca otoczonego murem, za którym znajdowała się fosa. W XVI stuleciu zamek przebudowano, nadając mu charakter renesansowej rezydencji.

Kolejne zmiany w bryle budowli przyniósł wiek XIX, kiedy to część obiektu rozebrano. Pozostawione wtedy skrzydło mieszkalne można oglądać do dziś. Prywatny inwestor, właściciel obiektu, przywrócił miejscu dawny blask, a zamek pełni funkcję ekskluzywnego hotelu.

Z zamku łatwo trafić do **twierdzy Boyen** [ul. Turystyczna 1](#); tel.: 87 4288393,

Niemiecka i polska przeszłość

Do XVI w. dzieje Giżycka i okolic odzwierciedlały historię Warmii i Mazur – przed XIII stuleciem tereny te zajmowały pogańskie plemiona pruskie, które po podbiciu przez Krzyżaków zupełnie się zasymilowały. Po sekularyzacji zakonu i wejściu obszaru w skład państwa pruskiego, będącego lennem Rzeczypospolitej, zaczęli tu masowo napływać osadnicy z terenów północnego Mazowsza. Polonizowali się także miejscowi chłopci, a nawet szlachta. Na przełomie XVIII

i XIX w. ludność polskojęzyczna stanowiła już blisko 75% ogółu.

Po ostatnim rozbiore nastąpił jednak odwrót od polskości. Duże znaczenie miała tu odmiennosc religijna mieszkańców Mazur, którzy prawie w całości byli ewangelikami. Centrum życia religijnego stanowiła więc nie Warszawa czy Gniezno, a Berlin. W XX w. Polakami czuła się tylko garstka osadników, ok. 5%. Bieg historii sprawił, że w 1945 r. Mazury weszły do Polski, a ludność niemiecką wysiedlono.

604872239; www.boyen.gizycko.pl; czynne: IV 9.00–16.00, V–VI, IX 9.00–18.00, VII–VIII 9.00–19.00, X 9.00–17.00, XI–III **zwiedzanie tylko po uzgodnieniu telefonicznym lub e-mailowym**, bilety: **normalny 8 zł, ulgowy 5 zł, w cenie wstęp do galerii**, doskonale zachowanej pruskiej fortyfikacji. Twierdzę, na planie 6-ramiennego wieloboku o powierzchni ponad 100 ha, wybudowano

w latach 1844–56 jako główne ogniwo w łańcuchu umocnień zamykających od wschodu dostęp do państwa pruskiego. Swoją nazwę zawdzięcza pruskiemu ministrowi wojny, Hermanowi von Boyenowi, inicjatorowi projektu. Do wnętrza umocnień, otoczonych kamienno-ceglanym murem, prowadziły cztery bramy – Giżycka, Kętrzyńska, Prochowa i Wodna. Doskonale zachowały się

▼ Giżycko

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Mazury i Warmia

- Tysiące jezior
- Setki kilometrów szlaków wodnych
- Przepastne lasy, łąki, mokradła...
- Gotyckie kościoły
- Gościnni mieszkańcy

foto. na okładce: Shutterstock.com

Mazury i Warmia niezmiennie przyciągają miłośników aktywnego wypoczynku. Wyjątkowo interesujące przyrodniczo, porośnięte gęstymi lasami, kryjącymi malownicze jeziora i rzeki, stanowią magnes nie tylko dla wodniaków, ale i dla fascynatów historii. To tutaj powstało państwo krzyżackie, a wcześniej tereny te zamieszkiwali tajemniczy Prusowie. Wędrując licznymi szlakami, nietrudno zakochać się w tych okolicach i zapragnąć zostać tu na dłużej.

 travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje ułatwią zaplanowanie podróży. Przewodnik uzupełniają czytelne mapy, starannie dobrane zdjęcia i liczne ramki z ciekawostkami. Wszystko to w połączeniu z poręcznym formatem i atrakcyjną szatą graficzną sprawia, że Travelbook to najlepszy wybór dla ciekawych świata.

 Bezdroża
Przewodniki Ludzi Ciekawych

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-246-8631-5

9 788324 686315 >

Cena 24,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
 Helion SA